

Røstlandet naturreservat i Røst kommune

Naturtyper og fugl

Røstlandet naturreservat i Røst kommune

NATURTYPER OG FUGL

Forsidebilde: Fra holmene i sørvestre del av verneområdet, Ånnhammaren og flyplassen i bakgrunnen. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Miljøfaglig Utredning AS

Rapport 2010:46

Utførende institusjon: Miljøfaglig Utredning AS	Prosjektansvarlig: Bjørn Harald Larsen
	Prosjektmedarbeider(e): Ola M. Wergeland Krog og Helge Fjeldstad (GIS)
Oppdragsgiver: Fylkesmannen i Nordland	Kontaktperson hos oppdragsgiver: Mia Marthinus Husdal

Referanse:

Larsen, B.H. & Wergeland Krog, O. M. 2010. Røstlandet naturreservat i Røst kommune. Naturtyper og fugl. Miljøfaglig Utredning Rapport 2010:36: 1-37. ISBN: 978-82-8138-440-8

Sammendrag:

Miljøfaglig Utredning har utført en kartlegging av fugl og naturtyper i Røstlandet naturreservat i Røst kommune. På bakgrunn av kartleggingene og tidligere biologiske undersøkelser i området, er det gjort en vurdering av naturverdier og forekomster som bør få bevaringsmål knyttet til seg og overvåkes framover.

Røstlandet er et svært viktig rasteområde under trekket for vannfugl og våtmarkstilknyttet fugl, og naturreservatet er av de viktigste områdene. Det er særlig grasender og vadefugl som benytter områder, men også gjess, rovfugl, måkefugler, enkelte spurvefugler og andre andearter benytter reservatet i større eller mindre grad. Verneområdet er viktig også som hekkeplass for arter som bl.a. svømmesnipe, myrsnipe (A), småspove, storspove (NT), steinvender, tjuvjo (NT), fiskemåke (NT) og rødnebbterne.

Tre naturtypelokaliteter ble kartlagt i reservatet, en naturbeitemark med verdi viktig (indre del av reservatet), ei svært viktig strandeng hevdet med beite (lagunekystområdet i ytre del) og ei naturbeitemark av lokal verdi (Ånnhammaren). De to førstnevnte lokalitetene var mosaikkområder med innslag av andre naturtyper som kystmyr, kystlynghei, naturlig fiske-tomme innsjøer og tjern samt ulike strandeng- og strandsumputforminger. Det ble ikke registrert rødlistede karplanter eller kryptogamer i verneområdet, og det er heller ikke tidligere funnet slike. Noen regionalt uvanlig til sjeldne arter finnes imidlertid, slik som broddtelg, havbendel, strandmelde og småhavgras.

Mange våtmarksfugler har vist tilbakegang som hekkefugler på Røstlandet som helhet de siste 10-15 årene, bl.a. brushane (VU), småspove, myrsnipe, svømmesnipe, tjuvjo, hette-måke (NT) og rødnebbterne. Det kan se ut til at småspove, myrsnipe, svømmesnipe og tjuvjo har klart seg bedre innenfor verneområdet enn i våtmarkene uten vern. Dette kan også gjelde brushane, men denne arten har en svært beskjeden og ustabil bestand i reservatet.

Naturtypelokalitetene har trolig vært temmelig stabile miljøer over lang tid, men dreneringsgrøfter inntil reservatet i øst/nordøst har til en viss grad ført til uttørring av våtmarks-miljøer også innenfor reservatet og trolig gitt negative effekter både på flora og fuglefauna. Det anbefales at disse grøftene lukkes.

4 emneord:

Røstlandet naturreservat
Naturtyper
Fugl
Bevaringsmål

Forord

Miljøfaglig Utredning har på oppdrag fra Fylkesmannen i Nordland gjort en kartlegging av fugl og naturtyper i Røstlandet naturreservat i Røst kommune, Nordland. Det skal utarbeides en forvaltningsplan for området, og denne kartleggingen og sammenstillingen av naturverdier skal danne faglig basis for denne. Som innspill til forvaltningsplanen er det vurdert sentrale naturverdier og forekomster som det er naturlig å knytte bevaringsmål til.

Bjørn Harald Larsen har vært prosjektleder for oppdraget, mens Ola M. Wergeland Krog i Wergeland Krog Naturkart har deltatt under feltarbeid og rapportering. Helge Fjeldstad har utarbeidet kartene i rapporten. Feltarbeidet ble utført i perioden 4.-5. juli 2010. Rådgiver Mia Marthinus Husdal hos Fylkesmannens miljøvernavdeling, som leder prosessen med forvaltningsplanen, har vært vår kontaktperson hos oppdragsgiver, og vi takker for godt samarbeid.

Vi vil takke andre som har hjulpet til med å fremskaffe nødvendige opplysninger, spesielt hos Fylkesmannens miljøvernavdeling i Nordland.

Eina, 15. november 2010

Miljøfaglig Utredning AS

Bjørn Harald Larsen

Innhold

FORORD.....	4
INNHold.....	5
1 INNLEDNING.....	6
2 METODE OG MATERIALE.....	8
2.1 KARTLEGGINGSMETODIKK.....	8
2.1.1 Naturtyper.....	8
2.1.2 Fugl.....	8
2.2 DATAMATERIALE.....	10
2.2.1 Eksisterende informasjon.....	10
2.2.2 Feltarbeid i 2010.....	11
3 REGISTRERINGER.....	12
3.1 GENERELLE NATURFORHOLD.....	12
3.2 VEGETASJON, FLORA OG NATURTYPER.....	14
3.3 FUGL.....	23
4 BESTANDSUTVIKLING FUGL.....	28
4.1 HEKKENDE SJØFUGL OG VÅTMARKSFUGL.....	28
4.2 TREKKENDE/RASTENDE FUGL.....	30
5 ENDRINGER NATURTYPER/FLORA.....	31
6 VURDERING AV BEVARINGSMÅL.....	32
6.1 FUGL.....	32
6.2 NATURTYPER OG FLORA.....	32
6.3 ANDRE FORVALTNINGSASPEKTER.....	34
7 KILDER.....	36

1 Innledning

Miljøfaglig Utredning har på oppdrag fra Fylkesmannen i Nordland gjort en kartlegging av naturtyper og fugl i Røstlandet naturreservat i Røst kommune, Nordland. Fylkesmannen har startet arbeidet med en forvaltningsplan for verneområdet, og i tilknytning til dette arbeidet skal det fastsettes bevaringsmål. Denne rapporten skal være med å danne faglig basis for å sette disse bevaringsmålene.

Røstlandet naturreservat ble vernet som naturreservat 19.12.1997. Naturreservatet dekker et areal på 912 daa, hvorav 656 daa er sjø- og vannareal. Formålet med fredningen av Røstlandet naturreservat er å bevare et viktig våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv, særlig på grunn av det rike og spesielle fuglelivet.

Verneområdet består av et lagunesystem med en rekke ferskvanns- og brakkvannsdammer samt en marin del med små holmer og skjær som nesten alle er forbundet med selve Røstlandet på fjære sjø.

Fuglelivet i verneområdet er svært godt dokumentert, og også flora og naturtyper er forholdsvis godt kjent. Under havstrandundersøkelsene på 1980-tallet ble lagunekysten godt kartlagt. Dette området har også vært gjenstand for naturtypekartlegging i forbindelse med Avinors arbeid med biologisk mangfold på sine flyplasser.

Figur 1.1. Røstlandet naturreservat i Røst kommune.

2 Metode og materiale

2.1 Kartleggingsmetodikk

2.1.1 Naturtyper

For identifisering og verdisetting av naturtypelokaliteter benyttes den reviderte håndboka for kartlegging av biologisk mangfold som metode (Direktoratet for naturforvaltning 2007).

Forekomst av rødlistearter er ofte et vesentlig kriterium for å verdsette en lokalitet. Ny norsk rødliste for 2010 ble offentliggjort 9. november 2010, og denne inneholder en del vesentlig endringer for mange organismegrupper i forhold til rødlista for 2006, bl.a. pga høyere kunnskapsnivå (dels gjennom økt innsats for å innhente informasjon), ny tolkning av tidligere data eller endring i bruken av retningslinjene for kategorien DD (Kålås m.fl. 2010). IUCNs kriterier for rødlisting av arter (IUCN 2004) blir benyttet i det norske rødlistearbeidet, i likhet med i de aller fleste andre europeiske land. Disse rødlistekategoriens rangering og forkortelser er (med engelsk navn i parentes) :

RE – Regionalt utryddet (Regionally Extinct)

CR – Kritisk truet (Critically Endangered)

EN – Sterkt truet (Endangered)

VU – Sårbar (Vulnerable)

NT – Nær truet (Near Threatened)

DD – Datamangel (Data Deficient)

I tillegg er det for fugl angitt om en art er norsk ansvarsart (A), dvs at Norge har 25 % eller mer av den europeiske hekkebestanden. For øvrig vises det til Kålås m.fl. (2010) for nærmere forklaring av inndeling, metoder og artsutvalg for den norske rødlista. Der er det også kortfattet gjort rede for hvilke miljøer artene lever i samt de viktige trusselfaktorer.

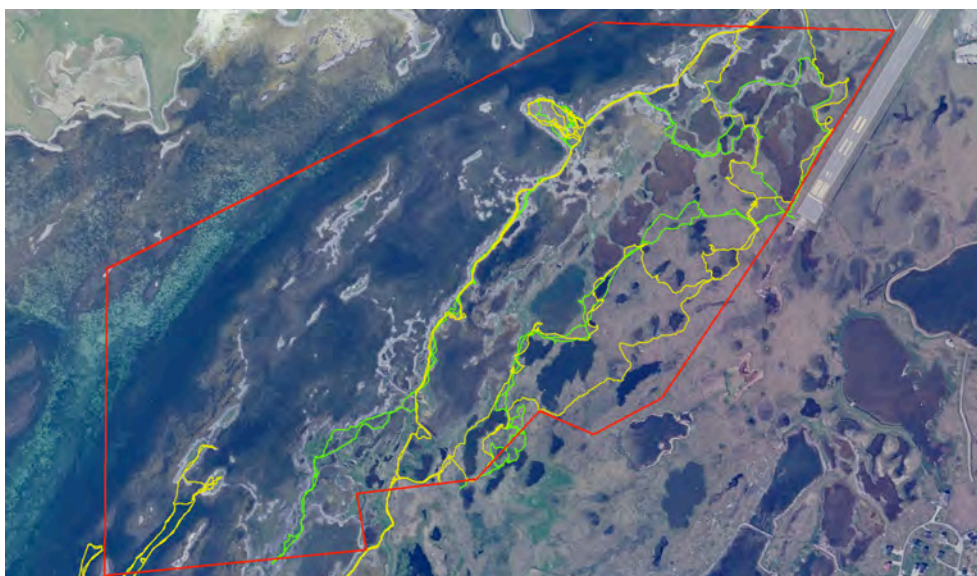
Det fantes fra før en god del informasjon om naturtyper og flora innenfor området, bl.a. i forbindelse med gjennomførte verneplanundersøkelser (havstrand) og kartlegging tilknyttet Røst lufthavn. For å få en mer detaljert oversikt over verdifulle naturtyper innenfor verneområdet var det allikevel nødvendig med nytt, systematisk feltarbeid. Hele reservatet ble kartlagt. Det ble i første rekke lagt vekt på å fange opp verdifulle naturtyper med tilhørende karplanteflora, men også kryptogamer ble registrert.

2.1.2 Fugl

Hekkende sjøfugl ble kartlagt fra båt. Ilandstigning ble kun vurdert som nødvendig på holmene helt i sørvest for å få tilfredsstillende bestandstall. Undersøkelser så-

pass seint i hekkesesongen for sjøfugl gjør at det er usikkerhet knyttet til bestandsstørrelse, da par kan ha oppgitt hekkinga av ulike årsaker.

Inne på selve Røstlandet ble det foretatt totalopptelling av sjøfugl og våtmarksfugl som viste hekkeindikasjon. Dette ble gjort ved at to registratorer gikk systematisk gjennom hele området (se utskrift av sporlogg i Figur 2.1). Vannansamlinger ble prioritert, og disse ble sjekket ved å gå langs bredden og i tillegg gjøre registreringer fra forhøyninger i terrenget (noe det er sparsomt med i reservatet). Hekkeplasser for uvanlige og rødlistede arter ble dokumentert med foto og geografisk posisjon (tatt med håndholdt GPS).

Figur 2.1. Sporlogg fra GPS som viser kartleggingsrutene som ble gått og kjørt med båt i reservatet 4.-5. juli.

Med to feltdager i begynnelsen av juli vil oppgitte hekkinger være en viktig feilkilde også for hekkende våtmarksfugl. Men samlet vil vi vurdere våre bestandstall for vadefugl og måker som gode. Bestandstallene for tjuvjo baserer seg på varslende fugler, i tillegg ble flere overflygende fugler sett i området. Ærfugl hekker spredt på holmene og langs stranda i reservatet. Ved befaringsstidspunktet hadde ærfuglene klekt og ungekullene kan da raskt bevege seg et stykke unna selve hekkeplassen. Det samme gjelder for siland, men denne arten legger seinere og ingen ungekull ble sett på sjøen under feltarbeidet.

Under feltarbeidet ble det også gjort registreringer av rastende fugl innenfor reservatet og fugl på trekk. Dette gir kun et øyeblikksbilde de to dagene feltarbeidet ble utført. For å vurdere områdets betydning for trekkende fugl må vi derfor støtte oss på eksisterende informasjon (se kap. 2.2.1).

2.2 Datamateriale

2.2.1 Eksisterende informasjon

Det foreligger en god del dokumentasjon om naturforholdene på Røst. Elven m.fl. (1988) har beskrevet havstrendene på Røstlandet og henviser til en rekke botaniske kartlegginger som er gjennomført tidligere. Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) gjennomførte naturtypekartlegging og viltkartlegging på Røst i perioden 2004-2006 (Strann m.fl. 2006). Dette arbeidet har summert opp og sammenfattet eksisterende dokumentasjon om viktige naturmiljø på Røst, men er i liten grad basert på nytt feltarbeid. Avgrensningene av viktige lokaliteter er også i mange tilfeller omtrentlige, og i rapporten sies det også at avgrensningene må kvalitetssikres i felt. Solvang & Olsen (2010) gjorde en kartlegging av naturtyper og vilt i tilknytning til Avinors arbeid med biologisk mangfold ved sine flyplasser. Denne rapporten omhandler også fuglefaunaen på Røstlandet generelt, og er benyttet som en viktig kilde i vårt arbeid. Forfatterne gjorde også feltarbeid i reservatet og har beskrevet en stor naturtypelokalitet som omfatter lagunesystemet i verneområdet – samt at de gjorde ferskvannsbiologiske undersøkelser i enkelte av dammene innenfor reservatet.

Røst er mest kjente for sine fuglefjell, men også våtmarkssystemet i- og inntil Røstlandet naturreservat har vært gjenstand for til dels grundige studier langt tilbake i tid. En rekke artikler i *Sterna* fra 1950- og 1960-tallet gir bare delvis et innblikk i hekkfuglfaunaen på Røstlandet. Den første rapporten om våtmarksområdene på Røstlandet ble forfattet av Harald Misund i 1974 (Misund 1974). Den omfattet både områder som siden ble innlemmet i Røstlandet naturreservat og kommunens øvrige våtmarker og fuglefjell. I 1981 sammenfattet Steve Baines sine registreringer i Røstlandets våtmarkssystem i perioden 1979-81 og presenterer bestandsanslag for hekkende våtmarksfugl fordelt på soner – hvorav sone 3 omfatter naturreservatet og tilgrensende områder (bl.a. deler av Ystneset).

Videre utover 1980- og 1990-tallet ble forholdsvis lite systematiske registreringer av hekkende og trekkende våtmarksfugl innenfor verneområdet utført, men observasjonsevne var også i denne perioden stor – særlig av Steve Baines – men også av Tycho Anker-Nilssen og Ole Wiggo Røstad, og seinere også Thomas Aarvak m.fl. i forbindelse med deres arbeid med sjøfugl på Røst. Deler av dette observasjonsmaterialet er sammenfattet i en guide om fuglelivet på Røst (Baines & Anker-Nilssen 1991), samt i årsrapporter fra sjøfuglundørsøkelsene på Røst. Framover på 1990-tallet og 2000-tallet har Røstlandet gradvis befestet en posisjon som Nord-Norges viktigste område for observasjoner av sjeldne fugler, både arktiske/sibiriske arter og nordamerikanske arter. Dette har trukket flere ornitologer til øya, og særlig på ettersommeren og høsten er observasjonsevne stor. Det ornitologiske miljøet har også laget årsrapporter fra virksomheten som kan leses på nettstedet Fugler på Røst (<http://www.home.no/rostfugler/>). Disse inneholder imidlertid i liten grad registreringer som kan stedfestes til verneområdet. I årene 2008-

2010 er det også lagt inn en god del observasjoner (ca 235) fra Røstlandet naturreservat på www.artsobservasjoner.no (Artsdatabanken 2010b).

I 2008 ble det utført registreringer av hekkende våtmarksfugler både i naturreservatet (Eggen & Baines 2008) og i våtmarksområder utenfor verneområdet på Røstlandet (Baines & Eggen 2008). Dette er de viktigste registreringene utført etter Steve Baines sine undersøkelser omkring 1980 – i tillegg til en kartlegging som ble gjort i 1992 og som er referert til i Baines & Eggen (2008). Denne er ikke funnet publisert andre steder.

2.2.2 Feltarbeid i 2010

Kartlegging av naturtyper og fuglefauna i reservatet ble utført 4.-5. juli 2010 av Ola M. Wergeland Krog og Bjørn Harald Larsen. Hele reservatet ble undersøkt, både holmer og skjær og våtmarksdelen.

Figur 2.2. Håndholdt GPS ble brukt til å stedfeste viktig informasjon, som f.eks. her ved funnet av broddtelg på Ånnhammaren. Foto: Ola M. Wergeland Krog.

3 Registreringer

3.1 Generelle naturforhold

Verneområdet ligger på den nordvestlige delen av Røstlandet og består av gruntvannsområder, holmer/skjær og et strandengområde/lagunekyst med flere mindre ferskvanns- og brakkvannsdammer. Fattige flatmyrer, ugjødslende naturbeitemarker og moreneavsetninger med lynghei dominerer arealene mellom pyttene og dammene. Landskapet er flatt til småkupert og trebart. De fleste holmene innenfor reservatet er forbundet med Røstlandet på fjære sjø.

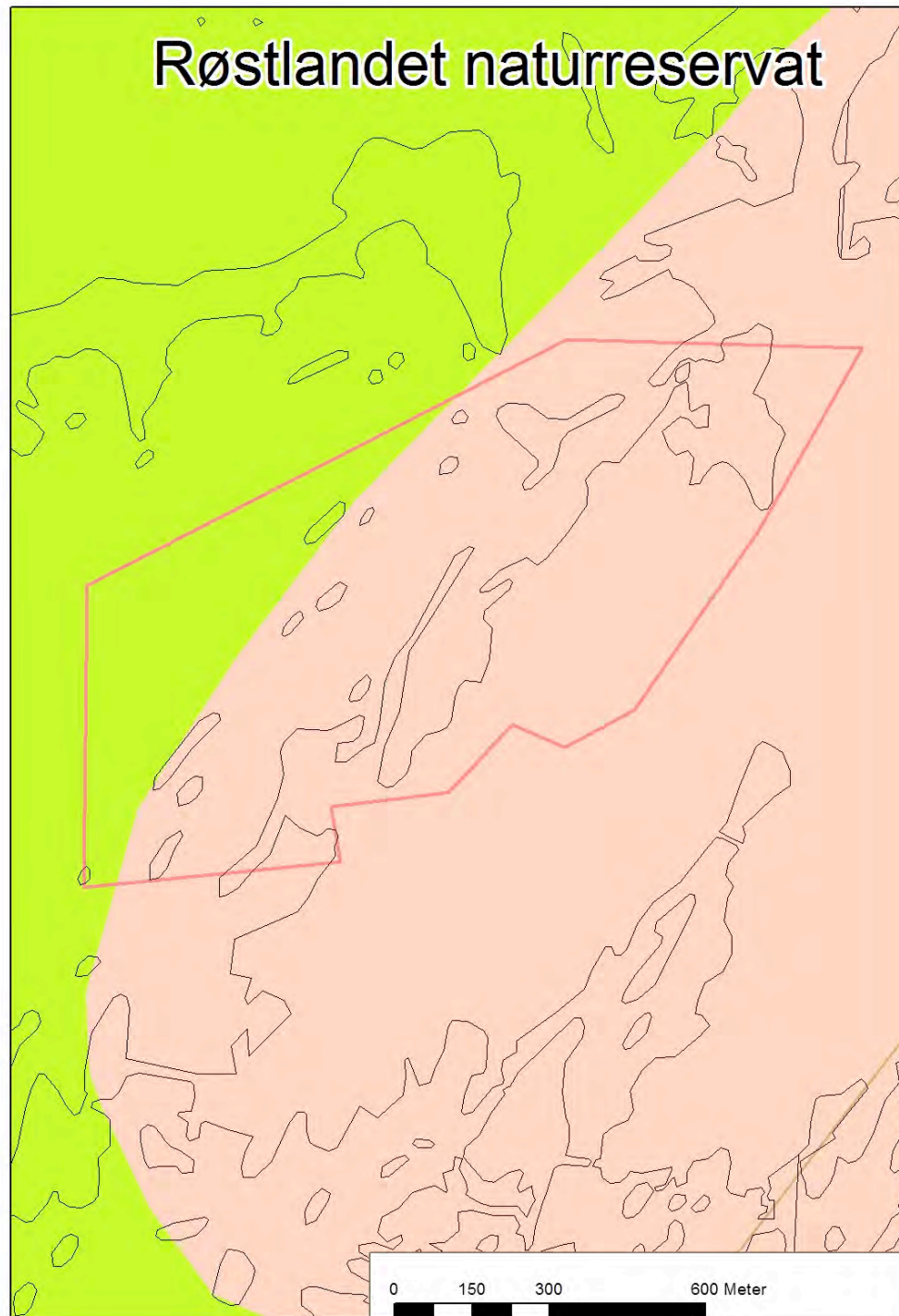

Figur 3.1. De Geer-morenene i ytre del av reservatet gir et karakteristisk landskapsbilde med dammer demt opp av stein- og grusrygger. Her er det også et nyere tids kulturminne på moreneryggen – trolig et skjul for jegere. Foto: Ola M. Wergeland Krog.

Røstlandet består hovedsakelig av løsmasser, blant annet store grus- og steinavsetninger. I nordvest danner De Geer-morener grunnlag for et meget velutviklet lagunesystem som Røstlandet naturreservat er en del av. Løsmassene er stort sett forvitringmateriale, men i nord finnes også marine strandavsetninger. Jordsmonnet er grunt, og årsnedbøren er forholdsvis beskjeden. Landskapsmessig er Røstlandet også særpreget og i skarp kontrast til de steile fjellene som preger kystlandskapet omkring.

Berggrunnen i verneområdet består i ytre del av rike bergarter som glimmergneis, glimmerskifer og amfibolitt, men med unntak av et par små holmer ligger disse bergartene under vann. Reservatet for øvrig har noe fattigere berggrunn, dominert

av stedvis magmatisk båndgneis. På Ånnhammaren var det også innslag av kvart-
sitt, skifrig sandstein og glimmergneis.

Figur 3.2. Utsnitt av berggrunnsgeologisk kart over reservatet og området rundt. Grønt: glimmergneis, glimmerskifer, metasandstein, amfibolitt; rosa: båndgneis (amfibolitt, hornblendegneis, glimmergneis) stedvis migmatisk. Kilde: Norges geologiske undersøkelse 2010 (www.ngu.no/kart/bg250/).

Naturgeografisk ligger Røstlandet i mellomboreal vegetasjonssone og sterkt oseanisk vegetasjonsseksjon (Mb-O2) (Moen 1998). Naturforholdene er preget av vest-

lige vegetasjonstyper og arter som er avhengige av høy luftfuktighet. Klimatisk er Røst blant de mest oseaniske områdene i Nordland, med forholdsvis høy vintertemperatur og relativt lav sommertemperatur.

Røstlandet er på sitt høyeste 11 moh., mens Ånnhammaren med sine 10 moh. er det høyeste punktet i reservatet. Kulturlandskapet på øya er spesielt, og Røstlandet ble prioritert som nr. 2 etter Engan/Ørnes og Kjelvik i Sørfold kommune ved rangering av nasjonalt viktige kulturlandskap i Nordland (Statens Landbruksforvaltning 2008). Røst er et jordbruks-/fiskerbondelandskap med beitelandskap i utmark. Kulturlandskapet på Røst har til alle tider vært utnyttet, men aldri særlig intensivt (dvs. lite bruk av kunstgjødsel i utmarka), og det gjør kulturlandskapet verdifullt (Solvang & Olsen 2010).

3.2 Vegetasjon, flora og naturtyper

Generelt

Vegetasjonen innenfor verneområder består i grove trekk av fattige til intermediaære strandberg i ytre del, strandenger med et lagunesystem av brakkvannsdammer lenger inn og friske fattigenger med gulaks og finnskjøggdominans, fattige fastmatemyrer og fattige, frisk-fuktige lyngheier mellom små til middels store ferskvannsdammer i den indre delen. Langs brakkvannsdammene er det fjæresivaksenger og pølstarsumper som dominerer, mens ferskvannsdammene generelt har mindre vegetasjon i kantene. Verneområdet blir beitet av sau med unntak av et mindre areal helt sørvest på fastlandsdelen.

Figur 3.3. Beite med sau representerer en viktig skjøtsel av strandengmiljøene i verneområdet. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Karplantefloraen i reservatet er relativ artsfattig. Strandbergene i ytre del var noe påvirket av fuglegjødsling og hadde arter som bitterbergknapp, småsyre, strandred-dik og strandkvann. I de ytre delene av strandengkomplekset var det grus- og stein-strender hvor det på det fineste materialet noen steder stod en smal brem med strandrug, mens det for øvrig kun var mindre forekomster av strandkryp, strand-melde, tangmelde, vanlig tungras, skjørbusurt, saltbendel og enkelte steder også havbendel. Rundt brakkvannsdammene var det bedre utviklete havstrandmiljøer, og de viktigste vegetasjonstypene var øvre salteng av rødsvingel-fjøre-koll-tiriltungeutforming (U5c), hvor arter som gåsemure, strandkjempe og buestarr også inngikk. Buestarr og gåsemure dannet enkelte steder rene bestander. Delvis ut i dammene gikk det over i våte brakkvannsenger med fjæresivaksutforming (U7a) og pølstarrutforming (U7d) med markert innslag av grusstarr som de mest utbredte. Kildeurt opptrer hyppig i disse miljøene sammen med myrmaure, myrsauløk og sumpmaure. Hesterumpe (landform) ble registrert i noen av de sørligste brakkvannsdammene. Ute i brakkvannsdammene var det på finkornet materiale havgrasutforming av undervannseng (U2a) med småhavgras som enerådende art sammen med alger.

Figur 3.4. Pølstarrump med et lite fjæresivaksbelte utenfor i en av brakkvannsdammene i Røstlandet naturreservat. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Ferskvannsdammene, som ligger som ei rekke bak brakkvannsdammene i lagunesystemet, har generelt lite og fattig vannvegetasjon. Tjønna-tusenbladutforming av langskuddsvegetasjon (P1a) forekommer i noen av dammene i nordre del. Her inngår også flotgras i et par dammer. Langs kantene opptrer brakkvannstypene fjæresivakseng og pølstarrump også i flere av ferskvannsdammene, noe som tyder

på at saltvann kan tre inn i dammene ved springflo/stormflo. Videre var det ved den største dammen helt på nordgrensa av reservatet en liten gråstarr-myrrhattsump, samt arter som duskmyrull, flaskestarr, myrmaure og soleiehov i kanten. En dam med lav vannstand lenger sør hadde innslag av evjesoleie i strandsona. Av andre arter funnet ved ferskvannsdammene kan nevnes myrsauløk, torvmyrull, tettegras og trolig mannasøtgras. Sirnes (1974) undersøkte vannbotanikken i 8 dammer på Røst, hvorav én innenfor reservatet. Dette er den store dammen helt i nordenden av reservatet, og her ble flotgras, vanlig tjønnaks, duskmyrull, buestarr, tusenblad og hesterumpe funnet. Ferskvannsdammene antas å være naturlig fisketomme (Solvang & Olsen 2010).

Men dominerende vegetasjonstype i dette området er sauebeitet gulaks-engkvein-eng (G4a). På dårligere beitede arealer er det innslag av finnskjeggryer (G5) og områder med lyngdominans (krekling). Foruten karakterartene for vegetasjonstypen ble bla. småengkall, tiriltunge, geitsvingel, myrfiol, følblom, sølvbunke, flekkmarihand, skogmarihand, fjelløyentrøst, engfiol, tepperot, stivstarr, sumpmaure, slåttestarr, skogstjerne, engfrytle og rødsvingel notert i disse engene. Fra tidligere finnes kun et 100 år gammelt funn av skogmarihand fra Sandøya i Røst. Gulaks-engkvein-engene har gjerne en mer interessant funga av beitemarkssopp enn karplanteflora, men registreringene ble gjort for tidlig på året til at denne gruppa ble fanget opp.

I den østre delen av reservatet er det mindre arealer med fattige til intermediære fastmattemyrer med arter som myrhatt, myrfiol, duskmyrull og slåttestarr i mosaikk med frisk til fuktig lynghei med krekling, tepperot, skrubbær og finnskjegg.

Naturtypelokaliteter

I tabell 3.1 er de kartlagte naturtypene innenfor Røstlandet naturreservat presentert. Marine naturtyper ble ikke kartlagt, men forekomst av ålegrasenger er påvist (Elven m.fl. 1988), og det finnes trolig flere lokaliteter med denne naturtypen.

Tabell 3.1. Naturtypelokaliteter kartlagt i Røstlandet naturreservat juli 2010.

Navn	Naturtype	Verdi	Kommentar
Røstlandet naturreservat 1	Naturbeitemark	B	Inkluderer flere fisketomme dammer, kystmyr og lyngheipartier.
Røstlandet naturreservat 2	Strandeng og strandsump	A	Lagunesystem med en rekke større og mindre brakkvannsdammer.
Ånnhammaren	Naturbeitemark	C	

Røstlandet naturreservat

Figur 3.5. Kartlagte naturtypelokaliteter i Røstlandet naturreservat.

1. Røstlandet naturreservat 1

Naturtype: Naturbeitemark (60 %), naturlig fisketomme innsjøer og tjern (20 %), kystlynghei (10 %), kystmyr (10 %)

Hovedutforminger: Naturbeitemark: Frisk fattigeng (D0104), Kystlynghei: Fuktig lynghei (D0703), Naturlig fisketomme innsjøer og tjern: Lite myrtjern og myrputt (E1002), Kystmyr: Jordvannsmyr (A0803)

Verdi for biologisk mangfold: Viktig - B

UTM-referanse: 33W 375910 7492560

Kunnskapskilder: Elven m.fl. 1988, Strann m.fl. 2006, Solvang & Olsen 2010, felt-sjekk Ola M. Wergeland Krog og Bjørn Harald Larsen 5.-6.7.2010.

Områdebeskrivelse/naturkvaliteter:

Deler av lokaliteten er tidligere beskrevet og avgrenset av Strann m. fl. (2006) – lokalitet nr 1856 19600, og av Solvang & Olsen (2010) – lokalitet nr 1. Den omfatter de indre delene av disse lokalitetene, hvor det hovedsakelig er naturbeitemark og mindre, fisketomme ferskvannsdammer

Beliggenhet og avgrensning

Lokaliteten består av den østre delen av Røstlandet naturreservat, avgrenset av brakkvannsdammene som ligger innenfor strandenglokaliteten Røstlandet naturreservat 2. Mot øst er avgrensningen satt i vernegrensa, men naturbeitemarka fortsetter et stykke østover og sørøstover mot Ystneset.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Dette er en mosaikklokalitet der naturbeitemark er dominerende naturtype. Engene som opptrer er hovedsakelig gulaks-engkvein-enger (G4a), men med innslag av finnskjeggryer (G5) på dårligere beitede arealer. Mellom engarealene opptrer små fattige til intermediære fastmattemyrer (K3/L2) og lyngheipregede områder med mye krekling og skrubbær (H3).

Ferskvannsdammene har generelt lite og fattig vannvegetasjon. Tjønnaks-tusenbladutforming av langskuddsvegetasjon (P1a) forekommer i noen av dammene i nordre del. Langs kantene opptrer fjæresivakseng (U7a) og pølstarrsump (U7d) også i flere av ferskvannsdammene, noe som tyder på at saltvann kan tre inn i dammene ved springflo/stormflo. Videre var det ved den største dammen helt på nordgrensa av reservatet en liten gråstarr-myrhattsump.

Artsmangfold

I tillegg til gulaks, engkvein og finnskjegg ble småengkall, tiriltunge, myrfiol, følblom, flekkmarihand, skogmarihand, fjelløyentrøst, engfiol, tepperot, stivstarr, sumpmaure, slåtestarr, skogstjerne, engfrytle og rødsvingel notert i engene på lokaliteten.

Foruten allerede nevnte arter ble det registrert evjesoleie, myrsauløk, torvmyrull, tettegras og trolig mannasøtgras ved ferskvannsdammene på lokaliteten. Sirnes (1974) undersøkte vannbotanikken i 8 dammer på Røst, hvorav en innenfor reservatet. Dette var den store dammen helt i nordenden av reservatet, og her ble flotgras, vanlig tjønnaks, duskmyrull, buestarr, tusenblad og hesterumpe funnet.

På de fattige til intermediære fastmattemyrene ble arter som myrhatt, myrfiol, duskmyrull og slåtestarr registrert.

Lokaliteten er også en viktig hekkeplass for våtmarksfugl, bl.a. hekker myrsnipe, småspove, storspove (NT), tjuvjo (NT), svømmesnipe (i dammene) og trolig sanglerke (NT).

Bruk, tilstand, påvirkning

Området beites av sau, og beitetrykket er moderat – enkelte steder hardt. Det er laget en rekke dreneringsgrøfter fra småvann og fuktige områder for å sikre vann til vannreservoaret lenger øst på Røstlandet. Dette har i liten grad påvirket påvirket naturverdiene innenfor reservatet, men helt i øst (rett sør for flystripa) har dette trolig ført til noe lavere grunnvannstand og tap av våtmark.

Skjøtsel og hensyn

Det ekstensive beitet med sau bør opprettholdes, og det må ikke tilføres gjødsel på engene. Økning i antall beitedyr og bruk av større beitedyr bør unngås, da det vil øke risikoen for at reir med egg blir tråkket i stykker.

Verdisetting

Dette er en forholdsvis stor og ugjødslet naturbeitemark, men med en ordinær flora. De mange naturlige fisketomme dammene, som også hekkebestanden av våtmarksfugl helt eller delvis er knyttet til, er med på å øke verdien. Potensialet for forekomst av sjeldne og rødlistede beitemarkssopp er god. Lokaliteten vurderes på bakgrunn av dette til å være viktig (B).

2. Røstlandet - strandeng

Naturtype: Strandeng og strandsump

Hovedutforminger: Strandeng som hevdes ved beite.

Verdi for biologisk mangfold: Svært viktig - A

UTM-referanse: 33W 375605 7492510

Kunnskapskilder: Elven m.fl. 1988, Strann m.fl. 2006, Solvang & Olsen 2010, felt-sjekk Ola M. Wergeland Krog og Bjørn Harald Larsen 5.-6.7.2010.

Områdebeskrivelse/naturkvaliteter:

Deler av lokaliteten er tidligere beskrevet og avgrenset av Strann m. fl. (2006) – lokalitet nr 1856 19600, og av Solvang & Olsen (2010) – lokalitet nr 1. Den eneste naturtypelokaliteten på Røst som ble gitt høyeste verdi av Strann m.fl. (2006). Kartleggingen til Strann m. fl. (2006) bygger igjen på havstrandregistreringene til Elven m.fl. (1988).

Beliggenhet og avgrensning

Lokaliteten omfatter de ytre, terrestre delene av Røstlandet naturreservat, med unntak av holmer og skjær som ikke er forbundet med Røstlandet på fjæresjø. Da naturtypekartleggingen var basert på eksisterende dokumentasjon ble grensene for naturtypelokaliteten avgrenset identisk med grensene for naturreservatet. Vi har valgt å videreføre denne avgrensningen og latt vernegrensene i nord og sør danne avgrensningen. Dette er en forvaltningstilpasset avgrensning. I praksis går strandengmiljøet både noe lenger nordover og noe lenger mot sør (til fiskehjelene på Ystneset).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten har stor variasjon i strandengmiljøer og inneholder et lagunesystem bygd opp av De Geer-morener med et stort antall brakkvannsdammer med varierende salinitet – fra nesten rene saltvannspoller til nesten ferske vannmiljøer. Som hovedutforming er valgt Strandeng hevdet med beite (G0502). Stort strandengkompleks (G0501) kunne like gjerne vært valgt – men den langvarige beitebruken ble vurdert som vesentlig for naturverdiene i området. Lokaliteten inneholder også områder med Strandeng – forstrand/panne (G0506).

Elven m.fl. (1988) beskriver vestsiden av Røstlandet som en sammenhengende lagunekyst fra vegen til Grimsøya og nordover til Langneset og Sandøyra. Innenfor Sandøyra finnes en mosaikk av lave grus- og steinrygger, bukter, poller og dammer. Substratet består av grus og stein i ryggene og silt og mudder i buktene og i bunnen av poller og dammer. Lokaliteten har en svært variert vegetasjonssammensetning med følgende vegetasjonstyper (fra Elven m.fl. 1988): ålegras/alge undervannseng (U1) i ytre bukter og poller, havgras/tjønnaks-undervannseng (U2a) av småhavgras typen som hovedvegetasjon i de indre poller/dammer, salin/brakk forstrand/panne dominert av saltbendel og også havbendel (U3c), nedre og midtre saltenger med både fjæresaltgrasenger i renbestand og fjæresaltgrasenger av strandkryptype (U4), øvre saltenger med rødsvingeleng (helt dominerende i samfunnet på rygger i ytre og midtre deler) (U5), brakkvannsenger i form av fjæresivaksenger i pøler og grunne poller og som kantsone langs dypere poller (U7a), pølstarrpøler (U7d), hesterumpepøler og sumpstrand av typen smårørkvein-sandsivutforming (U9b) som overtar for rødsvingelenger innover på ryggene samt grusstrand og brakk grus/sand-forstrand av taresaltgras-utforming (U6a). Med andre ord en lokalitet med en svært variert havstrandvegetasjon.

Artsmangfold

Strandområdene betegnes av Elven m.fl. (1988) og Strann m.fl. (2006) som middels artsrike med flere arter som er sjeldne nord for Røst og som er nær sin nordgrense i Norge her. Dette gjelder bl.a. strandmelde, havbendel, ålegras, krypsiv, småhavgras, saltarve og beitestarr samt hybridene mellom gråstarr og pølstarr. Nær stranda finnes også grøftesoleie, som har sin nordgrense i Vestvågøy (Strann m. fl. 2006).

I de ytre delene av strandengkomplekset stod det flekkvis en smal brem med strandrug på grusstrendene, mens andre vanlige arter var strandkryp, tangmelde, vanlig tungras, skjorbuksurt og saltbendel. I øvre saltengmiljøene inngikk i tillegg til rødsvingel også fjørekoll, gåsemure, strandkjempe og buestarr. Buestarr og gåsemure danner enkelte steder rene bestander. Brakkvannsensene med fjæresivaks og pølene med pølstarr hadde et stedvis markert innslag av grusstarr, samt kildeurt, myrmaure, myrsauløk og sumpmaure. Hesterumpe (landform) ble registrert i flere av de sørligste brakkvannsdammene. Småhavgras var enerådende art i undervannsensene i brakkvannsdammene sammen med alger.

Figur 3.5. Landform av hesterumpe i brakkvannsdam innenfor lokaliteten. Foto: Ola M. Wergeland Krog.

Området har viktige funksjoner for fuglefaunaen, bl.a. som et viktig hekkeområde for arter som steinvender, myrsnipe, fiskemåke, tjuvjo (NT) og ærfugl, og som en viktig rasteplass under trekket – særlig for vadefugl.

Bruk, tilstand, påvirkning

Med unntak av et mindre areal i sørvest beites hele strandengområdet av sau, og trolig har kontinuiteten i beite vært svært lang her. Beitetrykket er moderat.

Skjøtsel og hensyn

Opprettholde et moderat til godt beitetrykk med sau. Økning i antall beitedyr og bruk av større beitedyr bør unngås, da det vil øke risikoen for at reir med egg blir tråkket i stykker.

3. Ånnhammaren

Naturtype: Naturbeitemark

Hovedutforminger: Naturbeitemark: Frisk fattigeng

Verdi for biologisk mangfold: Lokalt viktig - C

UTM-referanse: 33W 375735 7492845

Kunnskapskilder: Strann m.fl. 2006, Solvang & Olsen 2010, feltsjekk Ola M. Wergeland Krog og Bjørn Harald Larsen 5.-6.7.2010.

Områdebeskrivelse/naturkvaliteter:

Inngår i lokalitet 1856 19600 beskrevet og avgrenset av Strann m. fl. (2006) og lokalitet 1 i Solvang & Olsen (2010), men er ikke nærmere omtalt i disse.

Beliggenhet og avgrensning

Lokaliteten ligger nordvest i Røstlandet naturreservat og består av en markert bergknaus i et ellers flatt til småkupert terreng. Den er skarpt avgrenset mot strandengmiljøer inn mot havstrandlokaliteten Røstlandet naturreservat 2, mens sjøen markerer avgrensningen mot vest.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Naturbeitemark med gulaks-engkvein-eng (G4a) i veksling med finnskjeggryer på noe dårligere beitet mark (G5). Ytterst mot sjøen er det overgang mot øvre strandberg, nordlig/fattig utforming (X1a).

Artsmangfold

Foruten karakterartene for vegetasjonstypen ble bla. tiriltunge, geitsvingel, engfiol, ryllik, myrfiol, følblom, sølvbunke, fuglevikke, flekkmarihånd, stivstarr, krekling, tepperot, skogstjerne, engfrytle og rødsvingel notert i disse engene. I ei nordvendt bergskorte ble den regionalt uvanlige arten broddtelg påvist.

Bruk, tilstand, påvirkning

Ånnhammaren beites i likhet med resten av reservatet av sau, og beitetrykket er moderat. Enkelte godt beitede arealer finnes, særlig på østsida av hammaren.

Skjøtsel og hensyn

Beitetrykket bør opprettholdes på nåværende nivå. Hardere beitetrykk eller bruk av tyngre beitedyr er ikke noe problem på denne lokaliteten isolert, men vil være uheldig i de viktigere hekkeområdene for våtmarksfugl lengre øst i reservatet.

Verdisetting

Forekomsten av en regionalt uvanlig art og av ugjødset naturbeitemark med god hevd gjør at lokaliteten har lokal verdi (C).

Rødlistearter

Fra tidligere var det ikke kjent funn av rødlistede karplanter eller kryptogamer fra Røstlandet naturreservat. Vi registrerte heller ikke rødlistearter under vårt feltarbeid.

Andre interessante arter

Enkelte plantegeografisk interessante arter forekommer imidlertid, både i naturbeitemarksområdene, i strandengpartiene og ute i brakkvannsdammene.

Broddtelg har isolerte forekomster på Røst og Værøy og var kjent fra ei øy sør for Marøya fra tidligere (Artsdatabanken 2010a). Vi fant arten på Ånnhammaren, i bergskorte; 32W 375762 7492851.

Figur 3.6. Broddtelg i nordvendt bergskorte på Ånnhammaren 5.7.2010. Foto: Ola M. Wergeland Krog.

Figur 3.7. Havbendel på steinstrand sør for Ånnhammaren. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Havbendel vokser på havstrand og i bergsprekker. Den har en sørlig utbredelse i Norge, med forekomster på Røst og Værøy som de eneste nord for Leka i Nord-

Trøndelag. Også denne arten ble påpekt som interessant på Røstlandet under havstrandundersøkelsene til Elven m.fl. (1988). Den er tidligere også funnet på Lyngmorsøyan og Tjuvøya på Røst (Artskart). Vi fant arten på grus/sandstrand sør for Ånnhammaren.

Småhavgras er knyttet til mudderstrenger, grunne poller og overganger mot brakkevannsmiljøer på havstrand. Den har en klart sørlig utbredelsestendens i Norge og er uvanlig i nordre del av Nordland. Arten ble påpekt som interessant på Røstlandet under havstrandundersøkelsene til Elven m.fl. (1988) og ble gjenfunnet i flere brakkevannsdammer i 2010.

3.3 Fugl

Røst er kjent langt ut over landets grenser for sitt rike fugleliv, spesielt for de store fuglefjellene sør i kommunen. Men for mange norske fuglekikkere er det særlig Røstlandets tiltrekning på sjeldne fugler, både fra Sibir og Nord-Amerika, som gjør øya attraktiv. Pr. 1.1.2009 er hele 280 arter registrert i Røst kommune; <http://www.home.no/rostfugler/index.html>, og dette antallet har trolig økt med noen arter siden den gang. Dette er et svært høyt antall for en øylokalitet så langt mot nord. Den ornitologiske virksomheten i kommunen er hovedsakelig knyttet til registreringer av trekkende og rastende fugler på Røstlandet samt studier av hekkende sjøfugl i fuglefjellene. Hekkefuglfaunaen i våtmarkene på Røstlandet har i liten grad vært systematisk undersøkt før de siste årene.

Fuglefaunaen i våtmarksområdene på Røstlandet er typisk for våtmarker på strandflata i Lofoten og Vesterålen og har bl.a. klare likhetstrekk med områder på Vestvågøya og Andøya. Men utpregede særtrekk i hekkefaunaen finnes også, kanskje mest som et utslag av at sjeldne arter dras mot øya under trekket. Blant annet er Nordlands eneste hekkefunn av snadderand gjort på Røstlandet (ved vannbassenget) (Eggen & Baines 2008) og ved to anledninger har sitronerle hekket i blandingsspar med gulerle på Ystneset – og dette er to av tre hekkinger av denne svært sjeldne østlige arten i Norge (Olsen m.fl. 2010). Svarthalespove av den islandske underarten *islandica* (sterkt truet EN) hekket ved vannbassenget på Røstlandet i 2008 (Eggen 2010), og i 2009 ble parring observert i reservatet (Artsobservasjoner).

Solvang & Olsen (2010) undersøkte ferskvannsorganismer i dammene rundt Røst lufthavn i 2009. Kartleggingen viste at faunaen i mange dammer rundt lufthavnen var fattig. Enkelte av dammene, blant annet en dam sørvest for enden av flystripa (UTM 32W 631950 7492936), hadde både mer vannkantvegetasjon og rikere fauna av ferskvannsorganismer. Denne dammen er i liten grad påvirket av drenering. Registreringene av ferskvannsorganismer tyder på at våtmarksmiljøene rundt Røst lufthavn som er utsatt for drenering hadde mindre ferskvannsorganismer enn de miljøene som ikke er utsatt for drenering, men dette kan også henge sammen med naturlige naturgitte miljøfaktorer (Solvang & Olsen 2010). Ferskvannsorganismer

er viktige næringsemner for våtmarksfugl, og forekomsten av disse vil derfor ha vesentlig betydning for fordeling og antall hekkende arter og individer.

Hekkende sjøfugl og våtmarksfugl

Røstlandet naturreservats betydning for hekkende sjøfugl er liten sett i forhold til de omkringliggende fuglefjellene, men for enkelte arter er holmene i reservatet viktige hekkeplasser – bl.a. fiskemåke (nær truet NT) og tidligere også rødnebbterne. Området har større betydning for våtmarksfugl som hekker i dammene, i lyngheia og på engene i og rundt lagunesystemet inne på selve Røstlandet.

Tabell 3.3 oppsummerer resultatene av våre bestandsregistreringer i Røstlandet naturreservat.

Figur 3.8. Svømmesnipe hunn i en av ferskvannsdammene i reservatet 5.7.2010. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Stormåkene hekket spredt og i små, løse kolonier i den ytre delen av reservatet. I sørvestre del av reservatet er det en større koloni med fiskemåke, anslagsvis 30-35 par i 2010 basert på varslende fugler i begynnelsen av juli.

Feltarbeidet ble utført for seint til å kunne registrere antall par som gikk til hekking. Det ble observert en flokk på ca 30 rødnebbterne i reservatet i begynnelsen av juli 2010, men indikasjoner på hekking ble ikke registrert. Ærfuglhunner ble sett med ungekull både ved holmene i sørvestre del av reservatet og i dammene i lagunesystemet. Til sammen ble 26 voksne hunner og 32 dununger sett. Tjeld hekket spredt i den sørvestre delen av verneområdet.

Registreringene av hekkende våtmarksfugl ble gjort over to dager tidlig i juli, og slik sett må antall hekkende par betraktes som minimumstall. Særlig kan arter som brushane (sårbar VU) og enkeltbekkasin ha blitt oversett, samtidig også arter/par som hadde mislyktes med hekkingen. Registreringer av bl.a. 1 par brushane i området 1.6.2010 og 2 par toppand og 1 par stjertand (NT) 31.5.2010 peker også i den retningen.

Det mest interessante med hekkefuglfaunaen var forekomsten av myrsnipe (norsk ansvarsart A) og svømmesnipe, som ble registrert med henholdsvis 4 og 3 sannsynlige hekkinger. Når det gjelder myrsnipe dreide observasjonene seg om varslende par eller enkeltindivider, mens det av svømmesnipe ble observert engstelige/varslende individer i tre dammer (se Tabell 3.3 for nærmere lokalisering). Også 3 hekkende par med steinvender, 3 par med småspove og 1-2 par storspove (NT) er verdt å merke seg. Gravanda har gradvis ekspandert nordover i Norge de siste åre-

ne. Ett par ble observert i lagunesystemet begge de to dagene vi var i området, men det er usikkert om paret hekket.

Figur 3.9. Fiskemåkereir med 3 egg i søndre del av verneområdet 6.7.2010. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Tabell 3.3. Bestander av våtmarksfugl i Røstlandet naturreservat 4.-5. juli 2010, med enkelte supplerende funn fra Artsobservasjoner.

Art	Bestandsanslag	Kommentar
Gravand	0-1 par	1 par observert i lagunesystemet
Stjertand NT	0-1 par	Par observert i egnet hekkebiotop 31.5. (Artsobservasjoner)
Toppand	0-2 par	2 par observert i egnet hekkebiotop 31.5. (Artsobservasjoner)
Ærfugl	20-30 par	12 hunner med 9 pull. ved holmene i sørvestre del, 14 hunner med til sammen 23 pull. i lagunesystemet
Tjeld	4-5 par	Flest i ytre, sørvestre del
Myrsnipe A	4 par	Bl.a. ved 32W 376123 7492631. I tillegg 3 næringsøkende ind. i fjæra.
Brushane VU	0-1 par	Par observert i egnet hekkebiotop 1.6. (Artsobservasjoner)
Småspove	3 par	Ett i sør og 2 i nordre del
Storspove NT	1-2 par	Ett par i sør og ett par langs grensa i øst
Steinvender	3-4 par	Stranda mellom sørenden av reservatet og Ånnhammaren
Svømmesnipe	3 par	Engstelige/varslende fugler observert i tre dammer; 32W 375802 7492458, 32W 376001 7492613, 32W 375802 7492458
Tjuvjo NT	3 par	Svakt varslende, usikkert om alle parene hekket
Fiskemåke NT	30-35 par	Samlet i en koloni i søndre del; 32W 375228 7492026
Gråmåke	5+ par	Holme i sørvestre del
Svartbak A	7 par	Holmer i sørvestre del
Rødnebbterne	30 ind.	Ingen indikasjoner på hekking

Andre arter:

Brunnakke: 7 ind. i den største dammen i nordre del av området 6.7.

Stokkand: 2 hanner og 1 hunn i lagunesystemet 5.7. uten indikasjoner på hekking.

Kvinand: 1 hunn i ferskvannsdam i nordre del 6.7.

Gråhegre: 2 ind. i lagunesystemet 5.7.

Havørn (A): 1 subad fugl fløy over området 5.7. Havørn ses regelmessig i verneområdet (Eggen & Baines 2008).

Sandlo: 1 ind. ved Ånnhammaren 6.7. (ingen varsling, trolig ikke hekking).

Storjo: 1 adult ind. observert i ytre del (streif).

Sildemåke: 1 ad., trolig underart *graellsii* i sørvestre del av reservatet 5.7. Eggen (2010) nevner at 6-8 par av den britiske underarten *graellsii* har tilhold og trolig hekker på Røstlandet.

Steinskvett: Til sammen 3 par ble registrert med hekkeatferd i reservatet.

Trekkende og rastende våtmarksfugl/spurvefugl

Eggen & Baines (2008) oppsummerer betydningen av Røstlandet naturreservat for trekkende/rastende fugl på denne måten:

Gjess: Benytter ikke området hyppig til beiting. Områder som grenser opp mot reservatet i sørøst kan huse en del grågjess på ettersommeren/høsten. De hyppigst registrerte artene i reservatet er grågås, hvitkinngås, kortnebbgås og tundragås.

Ender: Brunnakke og krikand lander av og til i reservatet under trekket, mens stokkand kan ses hele året. Stjertand registreres en sjelden gang. Dykkender bruker reservatet i liten grad, men siland kan forekomme i flokker på opptil 50 individer i den vestre delen.

Rovfugl: Jaktfalk, vandrefalk, dvergfalk og havørn er de vanligste artene å registrere i verneområdet.

Vadefugl: Reservatet er en viktig rasteplass for vadefugl under trekket, men mange andre steder på Røstlandet er like viktige. Det framheves at tundrasnipe og dvergsnipe benytter i grunne dammene i området, mens brushane raster regelmessig i nokså store flokker.

Måkefugler: Stormåker raster i ytre del og i lagunesystemet, men området benyttes lite til næringssøk.

Ugler: Jordugle ses en sjelden gang.

Spurvefugler: Troster og stær (NT) søker næring i store flokker på høsten; skjærpiplerke (A) og heipiplerke er andre vanlige arter.

Gjennomgang av de siste års registreringer av fugl lagt inn på Artsobservasjoner fra Røstlandet naturreservat sier også litt om antall og artsutvalg som benytter om-

rådet i trekketidene. En rekke vadefugler ble registrert i små til middels store antall under høsttrekket i 2009 og 2010, for eksempel opptil 29 sotsniper, 40 sandlo, 15 heilo, 55 småspover, 9 enkeltbekkasiner, 8 polarsniper og 22 myrsniper. I tillegg ble også lappspove (2 ind.) og dvergsnipe (1 ind.) observert. Høsten 2008 ble det sett opptil 5 alaskasniper i reservatet (Olsen m.fl. 2010), noe som er den største enkeltobservasjonen av denne nordamerikanske arten i Norge. Ellers ble det gjort registreringer av 3 tundragjess, 3 ringgjess og opptil 8 stjertender høsten 2010, mens største registrering av grågåås innenfor reservatet på Artsobservasjoner er 52 ind. i august 2009. Lappspurv ses tilsynelatende regelmessig på høsten, med opptil 17 ind. i oktober 2010.

Selv om andre områder på Røstlandet er viktigere i så måte – som for eksempel Langneset og Ystneset, kan man ut fra det foreliggende observasjonsmaterialet konkludere med at naturreservatet er en viktig rasteplass under trekket først og fremst for vadefugler, men også i noen grad for gjess, ender og spurvefugl. Også for næringsøkende rovfugler på streif og trekk har området betydning.

Overvintrende sjøfugl/vannfugl

Kunnskapen om overvintrende sjøfugl og vannfugl innenfor naturreservatet er begrenset. Kartleggingen av overvintrende sjøfugl fra helikopter i mars 1987 (Larsen 1987) viste store bestander av bl.a. ærfugl og praktærfugl på nordvestsida av Røstlandet, men de aller fleste fuglene lå lenger ut enn verneområdet. Store flokker med fjæreplytt overvintrer på Røstlandet og øyene utenfor, og trolig kan flokker ses også innenfor reservatet i perioder.

Baines (1981) nevner at opptil 30 kvinender, 50 haveller og 20 silender kan søke tilflukt i området mellom reservatet og Sandøyra under høststormer. Kanskje gjelder det samme under vinterstormer, men da antakelig færre/ingen kvinender.

4 Bestandsutvikling fugl

4.1 Hekkende sjøfugl og våtmarksfugl

Før registreringene i 2010 har det blitt gjort systematiske registreringer av hekkende våtmarksfugl på Røstlandet i 1974, 1979-81, 1992 og 2008. Generelt har fokuset i disse registreringene vært på våtmarksfugl, og ingen registreringer av sjøfugl på de holmene som ikke kan nås fra land er utført så vidt vi er kjent med. Harald Misunds registreringer fra 1974 dekket hele våtmarkssystemet på Røstlandet, hvorav hans fredningsforslag (D1) omfatter den nordre delen av dagens verneområde (Misund 1974). Baines (1981) gjorde også en grundig kartlegging av hekkende våtmarksfugl på hele Røstlandet, men han delte området inn i delområder og ett av disse (område 3) omfatter hele naturreservatet samt en mindre del av Ystneset og Langneset. Dette gjør at tallene fra område 3 i Tabell 4.1 ikke direkte kan sammenliknes med registreringene i reservatet i 2008 og 2010.

Baines & Eggen (2008) refererer til en registrering gjort i 1992, som vi ikke har funnet publisert andre steder, og denne er sammenliknet med deres egne registreringer på Røstlandet utenom naturreservatet i 2008. Registreringen fra 1992 skiller ikke på reservatet og andre deler av Røstlandet og kan derfor ikke benyttes som sammeligningsgrunnlag for å vurdere bestandsutvikling innenfor verneområdet. Eggen & Baines (2008) utførte i 2008 en grundig kartlegging av våtmarksfugl innenfor verneområdet, og dette er i praksis den eneste registrering som kan sammenliknes direkte med vår kartlegging i 2010. På nettstedet www.artsobservasjoner.no er det lagt inn gode data for hekkende våtmarksfugl i reservatet i 2009. Også fra 2008 og 2010 er det en del hekkedata fra reservatet på Artsobservasjoner. Disse er lagt inn som tillegg til Eggen & Baines (2008) sine registreringer og vår kartlegging i 2010 der de gir ny informasjon i forhold til disse.

På grunn av mindre avvik i registreringsområdene i 1974 og 1979-81 sammenliknet med i 2008 og 2010, er det vanskelig å vurdere bestandsutvikling for mange arter. Det som imidlertid synes helt klart er at bestanden av rødnebbterne i de vestre delene av reservatet har blitt kraftig redusert siden 1980-tallet. Når det gjelder andre arter må vi i stor grad støtte oss til registreringer gjort i hele Røstlandets våtmarkssystem for å vurdere bestandsutviklingen. Betraktes hele systemet, er det klare indikasjoner på nedgang i bestanden av både myrsnipe, svømmesnipe, brushane, småspove, tjuvjo og hettemåke. Men når det gjelder bestanden *innenfor* reservatet kan det se ut til at den har vært ganske stabil for disse artene siden 1974, kanskje også økende for småspove og myrsnipe sin del. Eggen & Baines (2008) mener det er usikkert om brushane har hekket innenfor reservatet, men registreringer i 2008 og 2010 kan indikere en hekkende hunn/par. Misund (1974) oppgir 1-2 hekkende par innenfor reservatet. Sommeren 2008 var ekstrem nedbørfattig, og dette førte til mer uttørking av myrer inn normalt på Røstlandet (Eggen & Baines

2008). Dette førte trolig til færre hekkinger enn normalt av særlig myrsnipe og svømmesnipe dette året.

Tabell 4.1. Bestander av sjøfugl og våtmarksfugl, samt enkelte spurvefugler i Røstlandet naturreservat i perioden 1974-2010. - = ikke registrert.

	1974 (Misund 1974)	1979-81 (Baines 1981)	2008 (Eggen & Baines 2008)	2009 (Artsobser- vasjoner)	2010	Bestandsutvikling/ kom- mentarer
Gravand				0-1 par	0-1 par	Hekking ikke registrert
Krikkand			1 par			
Stjertand NT					0-1 par	Par 31.5.2010, ikke registrert i juli
Toppand					0-2 par	2 par 31.5.2010, ikke registrert i juli
Ærfugl			10 ad. hunner	11 ad. hunner	26 ad. hunner	Usikkert, mulig forskjeller i dekning/metodikk
Tjeld	1 par	Flere par			4-5 par	Trolig stabil
Sandlo		Flere par	-		-	Nedgang/forsvunnet som hekkefugl
Vipe NT			-	-	-	Forsvant som hekkefugl på Røstlandet omkring 2000
Myrsnipe A	1-2 par	Små antall	2 par	5 par	4 par	Stabil/økning
Brushane VU	1-2 par		1 par		0-1 par	Liten tilbakegang
Enkeltbekkasin			1-2 par		-	?
Småspove		Små antall	0-1 par	2 par	3 par	Stabil/økning?
Storspove NT			0-1 par	1 par	1-2 par	?
Svarthalespove EN				1 par		Parring registrert i verneområdet i 2009
Rødstilk A		Små antall	-		-	Økning
Steinvender	1 par	Flere par		3+ par	3-4 par	?
Svømmesnipe	1-2 par	5-6 par	1-2 par	4 par	3 par	Liten tilbakegang
Tjuvjo NT		Noen par	6 ind., ingen hekking	5 par	3 par	Trolig ganske stabil
Hettemåke NT			0-1 par	1 par	-	
Fiskemåke NT	1 par		35-40 par	30+ par	30-35 par	Stabil siste 3 år, usikkert lenger tilbake
Gråmåke				4 par	5+ par	Stabil?
Svartbak A	1 par				6-7 par	Økning
Rødnebbterne		2000 ind.	-	20 ind.	30 ind.	Sterk tilbakegang
Sanglerke NT	1-2 par		-	0-1 par	-	Tilbakegang?
Steinskvett			1 par	3 par	3 par	Stabil?
Lappspurv	1-2 par		-	-	-	Tilbakegang

De siste 2 årene har det hekket 4-5 par myrsnipe i reservatet, mens bestandsanslaget for hele Røstlandet i 1992 var 10-15 par. Legges registreringene i 2008 til grunn for resten av våtmarkssystemet, tyder tallene på en ganske stabil bestand i reservatet i perioden 1992-2010. Det samme gjelder svømmesnipe, som hekket med 5-6 par på Røstlandet i 1992. Misund (1974) oppgir at opptil 10 par smålom hekket på Røstlandet på 1950- og 1960-tallet, og det er sannsynlig at noen av disse

hekket innenfor reservatet. Vipe forsvant som hekkefugl fra Røst omkring 2000, og nå kan det se ut til at også lappspurv er på vei ut som hekkefugl. For vipe var det andre områder på Røstlandet som var viktige hekkeplasser, mens lappspurv også hekket innenfor verneområdet (Misund 1974).

Dreneringstiltakene i østre og nordøstre del av reservatet har trolig hatt negativ effekt både for rastende og hekkende våtmarksfugl, først og fremst grasender og vadefugl (bl.a. svømmesnipe). Hvor stor betydning dette har hatt er det imidlertid ikke mulig å si noe om, da eldre data ikke er presise nok til å vurdere dette mot dagens forekomster (for eksempel når det gjelder hekkende svømmesnipe).

4.2 Trekkende/rastende fugl

Baines (1981) oppgir store antall med rastende vadefugler fra sitt delområde 3 fra høstene 1979-81, bl.a. ca 700 myrsniper, 400 dvergsniper, 100 tundrasniper, 150-200 sotsniper, 20-30 fjæreplytt og mindre antall med polarsnipe samt mer tilfeldig også temmincksnipe. Dette delområdet omfattet et noe større areal enn dagens verneområde, bl.a. en mindre del av Langneset som er en viktig rasteplass for vadere, men det synes helt klart at antall rastende vadefugler i reservatet må ha blitt betydelig mindre siden 1970-/1980-tallet.

Når det gjelder andre grupper av fugl er det ikke mulig ut fra foreliggende datakilder å vurdere utviklingen i bruken av reservatet.

5 Endringer naturtyper/flora

Eldre datagrunnlag er stort sett for mangelfullt til å kunne si noe direkte om endringer i naturtyper og flora. Husdyrbeite har trolig vært med på å opprettholde stabile miljøer med eng og engpreget vegetasjon i store deler av reservatet over svært lang tid.

Havstrandmiljøene fra nedre saltengnivå og nedover er gjennomgående lite kultur-betingede og antas også å være relativt stabile. Regionalt uvanlige arter som havbendel og småhavgras ble registrert av Elven m.fl. (1988) og gjenfunnet i 2010.

Dreneringsgrøfter er opparbeidet inn mot verneområdet i nordøst og øst, blant annet for å samle vann til vannbassenget på Røst. Dette har resultert i tørrere våtmarksområder og myrer i dette området. Noen dammer tørker nesten helt ut i en nedbørfattig sommer, slik som i 2010. Denne dreneringen kan ha ført til tap av enkelte karplanter knyttet til våtmarksmiljøer.

Røst kommune har påpekt at gjengroingen av dammer har akselerert etter at beite med storfe opphørte på 1970-tallet. Sau beiter ikke i like stor grad i våte områder som det storfe gjør, så dette kan nok være en del av årsaken til gjengroingsproblematikk i noen dammer. Tråkk i strandsona er med å begrense gjengroing ut fra land, og storfe beiter ofte hardt på starr- og snellearter i slike dammer. I ferskvannsdammer kan torvoppygging i kanten føre til at torvmoser inntar strandkanten, og dette gir grunnlag for at andre myrarter som for eksempel myrhatt kan etablere seg – og gjengroingen er i gang.

Figur 5.1. Fjæresivakseng og pølstarrsump i en av dammene nord i verneområdet. I disse dammene har det trolig liten betydning mht gjengroing om det er sau eller storfe som beiter, da det i slike miljøer uansett ikke bygges opp torv. Foto: Bjørn Harald Larsen.

6 Vurdering av bevaringsmål

6.1 Fugl

Når det gjelder fugl vurderes det som fornuftig å knytte bevaringsmål opp mot hekkebestander av enkeltarter, særlig rødlistearter og regionalt sjeldne/uvanlig arter – samt vanlige arter med avtakende bestander. Generelt vil det for de fleste arter være aktuelt å knytte bevaringsmålene opp mot dagens bestandsstørrelser, da bestandene ikke var kjent på fredningstidspunktet (1997). For arter som har hekket i større antall tidligere (1970-/1980-tallet) er det foreslått bevaringsmål som er noe høyere enn dagens bestand.

Hekkebestanden av tjuvjo ser ut til å variere en del fra år til år i området med næringstilgangen. For denne arten kan det da være fornuftig å sette et bestandsintervall som bevaringsmål, med for eksempel minimum 3 par tilstede og en hekking i et dårlig produksjonsår og minimum 5 hekkende par i et godt produksjonsår.

Kartlegging av hekkebestandene av våtmarksfugl i reservatet er lite ressurskrevende, og det anbefales at dette gjøres hvert 3. år for å følge utviklingen nøye og evaluere bevaringsmålene fortløpende.

Tabell 6.1. Forslag til bevaringsmål for fugl i Røstlandet naturreservat.

Art	Bevaringsmål – hekkebestand	Forutsetninger/kommentarer
Stjertand NT	1 par	Stabil/svak økning
Ærfugl	min. 25 par	Stabil
Småspove	3 par	Stabil
Storspove NT	1-2 par	Stabil/svak økning
Brushane VU	minimum 1 par	Stabil/svak økning
Myrsnipe A	4-5 par	Stabil/svak økning
Svømmesnipe	3-4 par	Stabil/svak økning
Tjuvjo NT	3-5 par	Se kommentar over
Fiskemåke NT	30-40 par	Stabil/svak økning
Rødnebbterne	10-50 par	Forventet at antall vil variere, men at området sammen med Sandøyra har en koloni årlig bør være et mål
Sanglerke NT	1 par	Stabil/svak økning
Lappspurv	minimum 1 par	Trolig forsvunnet som hekkefugl pr i dag, men det bør være et mål på sikt å ha en liten bestand i reservatet (1-2 par hekker fortsatt på andre deler av Røstlandet)

6.2 Naturtyper og flora

Det mest aktuelle er å knytte bevaringsmål til naturtyper, og da primært til tilstanden. Alle de tre naturtypelokalitetene er skjøtselsbetingede eller begunstiget av skjøtsel. Strandenglokaliteten er begunstiget av beite, og et moderat beitetrykk med sau som i dag er positivt. Et hardere beitetrykk og eventuell bruk av flere eller større beitedyr anbefales derimot ikke, da dette øker sjansen for at reir med egg trækkes

i stykker. Det anbefales en egen registrering av beitemarkssopp i reservat, slik at det seinere er mulig i sette bevaringsmål også i forhold til denne artsgruppa. Også den sørvestre delen av strandenglokaliteten bør innlemmes i området som beites av sau på Røstlandet. Figur 6.1. viser på en god måte hvordan gjengroing kan bli et problem i grasrike vegetasjonstyper som ikke beites.

Figur 6.1. Sauegjerdet i den sørvestre delen av lagunekystområdet. Dette illustrerer den positive effekten av sauebeitingen på de grasrike vegetasjonstypene i verneområdet. Foto: Mia Marthinus Husdal.

Evaluering av bevaringsmålene kan skje ved reinventeringer, der tilstanden blir registrert samt at et utvalg aktuelle plantearter konstanteres fortsatt å forekomme der.

Tabell 6.2. Forslag til bevaringsmål for naturtyper i Røstlandet naturreservat.

Lokalitet	Bevaringsmål	Forutsetninger/komm.
Naturbeitemark	Stabilt miljø uten tap av kravfulle plantearter og beitemarkssopp	Ekstensivt husdyrbeite med sau opprettholdes. Ingen fysiske inngrep i og inntil beitemarkene.
Strandengområdene	Bevaring av havstrand- og brakkvannsmiljøer med de viktigste vegetasjonstypene og artene, økt innslag av engplanter	Ekstensivt husdyrbeite med sau opprettholdes. Ingen fysiske inngrep i og inntil beitemarkene.

For plantearter kan målene knyttes nærmere opp mot konkrete bestander og framtidig overlevelse til disse, for eksempel broddtelg på Ånnhammaren og havbendel i strandsona sør for Ånnhammaren. Likeledes bør det vurderes å sette bevaringsmål for småhavgrasengene i poller og dammer.

Tabell 6.3. Forslag til bevaringsmål for plantearter i Røstlandet naturreservat.

Art	Bevaringsmål	Forutsetninger/kommentarer
Broddtelg	Forekomsten på Ånnhammaren skal bevares	Miljøet holdes intakt
Havbendel	Forekomstene sør for Ånnhammaren skal bevares	Miljøet holdes intakt
Småhavgras	De kjente forekomstene i brakkvannsdammene og pollene bevares intakt	Fysiske inngrep og/eller forurensning unngås på og inntil vokseplassene

6.3 Andre forvaltningsaspekter

Eggen & Baines (2008) er opptatt av at det bør iverksettes restaureringstiltak på Røstlandet som hindrer ytterligere drenering av våtmarker, og at det gjenskapes/nyskapes våtmarker ved graving av dammer samt at kantene flates ut i eksisterende dammer med kunstige, bratte kanter. De to sistnevnte tiltakene er mest aktuelt utenfor verneområdet. Når det gjelder dreneringsgrøfter i og inntil reservatet anbefales det at disse lukkes for å gjenskape høyere grunnvannstand og våtere miljøer i den østre delen av reservat – sør for flystripa. Dette vil gi positive effekter både på vann-/sumpvegetasjon og for hekkende og rastende våtmarksfugl (spesielt grasender og vadefugl).

Figur 6.2. Eksempel på forsøpling i en av ferskvannsdammene nærmest flystripa. Foto: Bjørn Harald Larsen.

I søndre del av reservatet er det bygd en liten demning i form av et fundament for sauegjerde (se bilde i Eggen & Baines 2008). Denne gjør at myr- og våtmarksmiljøene sør for demingen tørker ut. Dette blir dels innenfor og dels utenfor (Ystneset)

reservatet. Uansett bør denne demningen fjernes for å gjenopprette de naturlige forholdene i dette området, noe som forventes å ha positiv effekt for næringsøkende og hekkende våtmarksfugl her.

Under vår befaringsnoterte vi oss at det lå mye søppel ute i dammene nærmest flyplassen (Figur 6.2). Dette kommer fra avfallsdeponiet nord for verneområdet, og det må gjøres tiltak for å hindre at denne forsøplingen fortsetter. Rask overdekning av avfall med jordmasser er trolig den beste måten å unngå problemet.

Det er behov for å oppgradere skiltingen i området. Flere av skiltene som markerer at man er på vei inn i et naturreservat var slitt eller ødelagt, slik at det var vanskelig eller umulig å lese teksten (se Figur 6.3).

Figur 6.3. Reservatskilt sør for flyplassen som er ødelagt og helt uleselig. Foto: Ola M. Wergeland Krog.

7 Kilder

- Artsdatabanken 2010a. *Artskart*. <http://artskart.artsdatabanken.no/>
- Artsdatabanken 2010b. *Artsobservasjoner*. <http://artsobservasjoner.no/>
- Baines, S. 1981. *Ornitologisk rapport fra Røstlandet, Røst kommune*. Unpubl. rapport. 13 s.
- Baines, S. & Anker-Nilssen, T. 1991. *Fugler på Røst*. Røst kommune. 64 s.
- Baines, S. & Eggen, M. 2008. *Fugler i Røstlandets våtmarkssystem*. NOF Bodø lokallag. Rapport. 19 s. + kartvedlegg.
- Direktoratet for naturforvaltning 1996. Viltkartlegging. *DN-håndbok 11-1996*.
- Direktoratet for naturforvaltning 2007. Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. *DN-håndbok 13, 2. utgave 2006, revidert 2007: 1-258 + vedlegg*.
- Direktoratet for naturforvaltning 2010. *Naturbase WMS-tjeneste*: <http://dnweb12.dirnat.no>
- Eggen, M. 2010. *Røstrapport 2008*. Rapport på nettstedet www.home.no/rostfugler. 6 s.
- Eggen, M. & Baines, S. 2008. *Registreringer i Røstlandet naturreservat sommeren 2008. Status for fuglefaunaen; fortid, nåtid og fremtid*. NOF Bodø lokallag. Rapport. 15 s.
- Elven, R., Alm, T., Edvardsen, H., Fjelland, M., Fredriksen, K. E. & Johansen, V. 1988. Botaniske verdier på havstrender i Nordland. C Beskrivelser for regionene Ofoten og Lofoten/Vesterålen. *Økoforsk rapport 1988: 2C*. 386 s.
- Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. *NINA Temahefte 12*. 279 s.
- Fremstad, E. & Moen, A. 2001. Truete vegetasjonstyper i Norge. *NTNU Vitenskapsmuseet Rapp. bot. Ser. 2001-4: 1-231*.
- Kålås, J. A., Viken, Å. & Bakken, T. (red.) 2006. *Norsk Rødliste 2006 – 2006 Norwegian Red List*. Artsdatabanken, Norway.
- Larsen, B. H. 1987. *Vintertellingene av sjøfugl i Lofoten og Vesterålen 1987*. Rapport til AKUP. Direktoratet for naturforvaltning, forskningsavdelingen. 35 s.
- Misund, H. 1974. *Røst kommune. Registreringer av dyre- og fuglelivet*. Unpubl. rapport. 24 s.
- Moen, A. 1998. *Nasjonalatlas for Norge. Vegetasjon*. Statens kartverk, Hønefoss.
- Norges geologiske undersøkelse 2010. *N250 Berggrunn - vektor*. <http://www.ngu.no/kart/bg250/>
- Olsen, TA , Bunes, V, Egeland, A, Mjøltnes, KR og Tveit, BO. 2010. Sjeldne fugler i Norge i 2008. Rapport fra Norsk sjeldenhetskomite for fugl (NSKF). *Ornis Norvegica 33*: 4-48.
- Solvang, R. & Olsen, K. M. 2010. Biologisk mangfold på Røst lufthavn, Røst kommune, Nordland. *Avinor BM-rapport nr. 1 (2010)*.

- Sirnes, J. 1974. Rapport ang. inventering av ferskvannsförekomstene på Værøy og Røst i Nordland. Upubl. rapport, 35 s.
- Strann, K.-B., Bjerke, J. W., Frivoll, V. & Johnsen, T. V. 2006. Biologisk mangfold. Røst kommune. *NINA Rapport* 138. 42 s.

Miljøfaglig Utredning AS ble etablert i 1988. Firmaets hovedformål er å tilby miljøfaglig rådgivning. Virksomhetsområdet omfatter blant annet:

- Kartlegging av biologisk mangfold
- Konsekvensanalyser for ulike tema, blant annet: Naturmiljø, landskap, friluftsliv, reiseliv og landbruk
- Utarbeiding av forvaltningsplaner for verneområder
- Utarbeiding av kart (illustrasjonskart og GIS)
- FoU-virksomhet
- Foredragsvirksomhet

Hovedadresse:

Gunnars veg 10, 6630 Tingvoll

Telefon: se hjemmeside

Org.nr.:

984 494 068 MVA

Hjemmeside:

www.mfu.no